

ЗВІТУЄ ІНСТИТУТ ГЕОГРАФІЇ

Президія НАН України заслухала і обговорила звіт про наукову та науково-організаційну діяльність Інституту географії НАН України. З доповіддю виступив директор цієї установи член-кореспондент НАН України Л.Г. Руденко.

В її обговоренні взяли участь заступник директора Інституту геологічних наук НАН України, голова комісії з комплексної перевірки діяльності Інституту географії академік НАН України В.М. Шестоपालов; академік-секретар Відділення наук про Землю НАН України академік НАН України В.І. Старостенко; керівник апарату Ради Національної безпеки і оборони України доктор економічних наук В.Я. Шевчук; керівник Центру аерокосмічних досліджень Землі Інституту геологічних наук НАН України член-кореспондент НАН України В.І. Лялько.

Підсумував обговорення президент НАН України академік НАН України Б.Є. Патон.

У доповіді і виступах підкреслювалося, що хоча інститут і відзначив у листопаді тільки перше своє десятиріччя, проте уже знайшов власне місце в структурі Академії. Втім, він, на жаль, ще не став головною установою з координації наукових досліджень з проблем взаємодії природи і суспільства та в інших напрямках сучасної географії.

Протягом звітнього періоду основна увага науковців установи зосереджувалася на вивченні змін у природі й суспільстві, що відбулися на терені України у ХХ ст., розробці наукових методичних завдань для основних етапів переходу країни на модель збалансованого економічного, соціального та екологічного розвитку.

Опрацьовано методологічні засади ландшафтного різноманіття; обґрунтовано методикау та проаналізовано пізньокайнозойський морфолітогенез і геоморфодинаміку; виявлено зональні та регіональні зміни пізньокайнозойського ландшафтогенезу; опрацьовано концептуальні засади географічного дослідження трансформаційних змін у господарстві України; проведено картографічні дослідження природи, суспільства та їх взаємодії; видано електронний «Атлас України».

На виконання Указу Президента України «Про Національний атлас України» розпочато роботи зі створення та видання Національного атласу України. Розроблено проект відповідної Державної програми й створено експертні групи, до яких залучено фахівців вузів і представників державних відомств та наукової громадськості. Розпочалася робота Координаційної ради НАН України з підготовки та видання Національного атласу України.

Результати науково-дослідних робіт установи використовуються в структурах деяких міністерств та відомств України.

Еколого-географічні карти басейну р. Дніпра, створені в рамках виконання Національної програми екологічного оздоровлення цього басейну та поліпшення якості питної води, допомагають прогнозувати екологічну ситуацію та розробляти відповідні природоохоронні заходи.

За Державною кліматичною програмою України обґрунтовано і запропоновано державним органам різні варіанти мережі кліматологічних станцій рівнинної території України та визначено загальні тенденції змін палеоклімату на глобальному й регіональному рівнях. Також розроблено засади оцінки неогеодинамічного ризику в районах розташування АЕС України та інші важливі наукові рекомендації екологічного характеру.

Протягом звітнього періоду інститут щорічно виконував госпдоговірні роботи, фінансування яких становило 15—20 % від загального обсягу. Науковцями установи опубліковано 26 монографій, 9 брошур, 3 збірники матеріалів конференцій, близько 80 карт різних масштабів, 768 статей у наукових журналах та виданнях журнального типу. Ряд матеріалів надруковано за кордоном — у Німеччині, Австрії, Росії, США та в інших державах світу. Виходить «Український географічний журнал».

Інститут виконував сім міжнародних проектів спільно з фахівцями Німеччини, Білорусі, Прибалтики по лінії INTAS «Неогеодинаміка западини Балтійського моря та суміжних територій». Його співробітники стажувалися в наукових установах Німеччини, Бельгії, Польщі.

Вони беруть участь у роботі Об'єднаної ради з фундаментальних географічних проблем при МААН. У 1997 р. було організовано Першу виїзну сесію цієї ради у Ворзелі з представництвом учених з 9 країн СНД. Премією президентів НАН України, Білорусі і Молдови відзначено кандидата географічних наук В.С. Давидчука як співавтора міжнародної колективної монографії «Стратегія дезактивації».

Разом з тим в роботі інституту є суттєві недоліки. Найболючішим залишається питання кадрів. Спостерігається стала тенденція до зменшення їхньої кількості, скорочується частка позабюджетного фінансування наукових розробок (з 38 % у 1997 р. до 15 % у 2001 р.), відсутні наукові підрозділи з вивчення таких основних складових природного середовища, як кліматичні умови, поверхневі води, ґрунти, що ускладнює розв'язання комплексних географічних проблем. Недостатньою є технічна оснащеність структурних підрозділів інституту, в тому числі Димерського комплексного географічного стаціонару. Немає коштів на друкування монографій, збірників наукових праць, закупівлю нової техніки, сучасних програмних продуктів, проведення експедиційних досліджень. Не вирішеним залишається питання щодо передачі приміщення по вул. Володимирській, 44 на баланс НАН України. Потребує істотного поліпшення технічно-санітарний стан робочих кімнат і службових приміщень.

Президія НАН України прийняла постанову, якою визнала результати наукової та науково-організаційної діяльності інституту за 1997—2001 рр. задовільними і затвердила акт комплексної перевірки його діяльності.

Одним з головних завдань Інституту географії НАН України визначено виконання робіт для Національного атласу України, зокрема у 2002 р. належить підготувати карти з блоку «Природні умови і ресурси» за проектом відповідної Державної програми.

Інституту географії НАН України доручено:

— вжити заходів щодо поповнення штату кадрами найвищої кваліфікації, щорічно представляти до захисту одну докторську і дві кандидатські дисертації;

— активізувати роботу, спрямовану на залучення позабюджетних коштів та збільшення частки позабюджетного фінансування інституту до 15—20 %;

— разом з Національним космічним агентством України та Центром аерокосмічних досліджень Землі Інституту геологічних наук НАН України створити у 2002—2003 рр. тематичні карти прикладного значення (ландшафти, ґрунти, ліси, корисні копалини, забруднення) з використанням технології дистанційного зондування Землі.